

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Georgii Calixti S. Theol. D. ... De Praecipuis Christianae Religionis Capitibus Disputationes XV.

Calixt, Georg

Helmestadii, 1658

VD17 VD17 3:303575N

Disputatio XII. De ecclesia

[urn:nbn:de:bsz:31-128662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128662)

DISPUTATIO XII.

DE ECCLESIA.

THESIS I.

Ecclēsia ἄπὸ τῆ ἐκκληλεῖν ab evocando sive congregando dicta, cœtum & concionem sive congregationem significat, propriè quidem quamlibet: nam & Græci suas Ecclesias & Agoras habuerunt; & in scripturis non tantùm mentio fit ecclesiæ piõrum, verùm etiam ecclesiæ malignantium Ps. xxvi, 5; & ecclesiæ confusæ Act. xix, 32. ἡ γὰρ ἐκκλησία συγκεχυμένη. Item v. 29. εἰ τῆ ἐνόμῳ ἐκκλησία in legitimâ ecclesiâ. v. 40. ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, dimisit ecclesiam. Proverb. v, 14 habetur utrumque Hebræum vocabulũ, quod huic solet in sacris æquipollere: unum autem à קהל alterum à קהי descendit. וקהל ועדה בתוך קהל LXX: εἰ μεσφ ἐκκλησίας καὶ συναγωγῆς. *In medio ecclesiæ & synagoge.*

VOCABULUM ECCLESIAE.

II. Ab hac generali significatione translata est ad magis strictam, juxta quam accipitur pro collectione hominum religionis ergò ad cultum divinum & propriam salutem per verbi prædicationem congregatorum.

III. Verùm in hoc quoque sensu aliquando sumitur ecclesia generalissimè, nimirũ pro universo Dei populo, sive is in terris adhuc degat, sive è terris evocatus perpetuam vitam in cœlis vivat.

IV. Rectè enim ecclesia distinguitur in Militantem, quæ in hac peregrinatione contra carnem, mundum & Satanam decertat; & Triumphantem, quæ in cœlesti patriâ de hostibus hisce per Christum devictis beata

ECCLESIA MILITANS. TRIUMPHANS.

triumphat. Perperam adjungunt Pontificij tertiam, quæ alicubi purgatorijs torminibus crucietur & expietur. Verùm suo loco cùm quid de hac sentiendum sit videbimus, tum quis cultus debeatur à nobis triumphanti isti, de quâ indubiè loquitur Paulus, cum verba facit de Ecclesiâ gloriosâ non habente σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, sed sanctâ & immaculatâ, Eph. v, 27. Nam talis alioquin hac in vitâ non datur.

V. Nunc de Militante tractabimus, quæ consideratur, vel ut est in oculis solius Dei; vel ut etiam est ad spectabilis hominibus. Hanc visibilem solemus adpellare; illam invisibilem.

INVISIBI-
LIS.

VI. Invisibilis est cœtus verè credentium, & finem fidei, h. e. animarum salutem consequentium. Dicitur autem invisibilis, propter fidem & electionem, quæ humanis oculis impervix à solo Deo verè & propriè conspiciuntur. *Solus enim Deus novit cor omnium filiorum hominum*, I Reg. IIX, 39; & *qui sint sui*, II Tim. II, 19. Nam *vita sanctorum est abscondita cum Christo in Deo*, Colof. III, 3. Et *regnum Dei non venit cum observatione μετὰ τῆς εὐαγγελιστικῆς*, Luc. XVII, 20. Deinde invisibilis dicitur, quoniam hi ipsi ad eam sæpe paucitatem rediguntur, atque ita in obscuro latent, ut an sint aut ubi sint, homines sancti & pij nedum extra eorum numerum impij ignorent. Sic quum Elias unicum se superesse putaret, nihilominus Dominus sibi reliquerat 7000 virorum, qui genu Baali non inflexerant, I Reg. XXIIX, 19.

VISIBI-
LIS.

VII. Visibilis dicitur propter prædicationem verbi & administrationem sacramentorum, quæ in oculos & aures incurrunt.

IIX. Hæc

IX. Hæc iterum vel est Universalis, nempe tota illa collectio veram religionem amplectens, quocumque tandem per orbem terrarum diffusa: vel Particularis, certo aliquo in loco consistens; sive regno; sive provinciâ; sive urbe; sive etiam domo & familiâ, cujus mentio Rom, XVI, 3 & 5; I Cor. XVI, 19.

UNIVERSALIS.

PARTICULARIS.

IX. Videtur quoque ecclesia accipi pro pastoribus & doctoribus ecclesiæ. Sic explicat Chrysostomus illud Matth. XIII, 17, *Dic ecclesiæ*. Et ita accipiendum sine dubio, quod eunuchus & spurius ecclesiam Domini intrare prohibentur, hoc est, à sacerdotio sive ministerio ecclesiastico excluduntur. Deut. XXIII, V. 1 & 2. Aliquando quoque pro loco, in quo congregationes fiunt, exponitur, cum in auctoribus Græcis tum sacris; ut quando fœminis in ecclesiâ non permittitur loqui, sed jubentur tacere, I Cor. XIV, vers. 28, 34, 35.

X. Denique Ecclesia vel est V. Testamenti, collecta apud Patriarchas & in populo Judaico, (huic enim oportebat inferi & quasi adscerferi qui vellet membrum esse ecclesiæ) ante natum Messiam; vel Novi Testamenti, quæ à tempore missionis Apostolicæ usque ad finem seculi in toto terrarum orbe congregatur. Hæc ecclesia N. T. etiam appellatur συναγωγή Jacob. II, 2. *ἡ συναγωγή* Heb. x, 25. Falsum itaque est, quod dicit Bellarminus, populum N. Testamenti nunquam dici synagogam: quâ in re ut & in multis alijs nimiam fidem habuit Cano, qui dixerat, *quod Christianam plebem nec scriptura nec ullus unquam probatus auctor synagogam adpellesset.*

ECCLESIA V. TESTAMENTI.

ECCLESIA N. TESTAM.

1, 3 de Eccl. c. f.

1, 4, c. 2.

XI. De hac ipsa universali visibili Novi Testamenti ecclesiâ nunc nobis agendum erit.

XII. Dicitur in symbolo Constantinopolitano, Dicitur Una

Una

UNA.

Una, Sancta, Catholica & Apostolica. UNA, quoniam servat unitatem spiritus per vinculum pacis. Unum est corpus (mysticum scilicet, in quo summa est membrorum conjunctio) & unus spiritus, sicut & vocati sumus in unam spem vocationis nostræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & pater omnium, qui est super omnia & in omnibus. Eph. iv, v. 3, 4, 5 & 6. Quibus verbis docet Apostolus Ecclesiæ unitatem adtendi tripliciter, secundum unitatem finis, nempe vitæ æternæ, quam speramus, & ad quam vocati sumus: *mediorum*, fidei scilicet & baptismatis, per quæ ad illam perducimur, in quibus omnia ecclesiæ membra, ubicunque fuerint, communicant; quæ est illa in symbolo Apostolico *ἑνωμα ἁγίων*: demum ratione *primi principij*, Dei vocantis.

SANCTA.

SANCTA, propter Christum sanctificantem; propter verbum & sacramenta, quæ sunt sancta & instrumenta nostræ sanctificationis; propter sanctitatem, quæ per fidem imputatur, quæ per novam obedientiam inchoatur & quæ speratur. Notandum est, quòd & hoc & reliqua magnifica & gloriosa encomia, quæ de ecclesiâ frequenter in scripturis prædicantur, propriè referenda sint ad ecclesiam illam invisibilem, sive ad verè credentes, qui sunt in ecclesiâ visibili, ejusque pars præcipua. Denominatio itaque sit à parte potiore per synecdochen in sacris usitatam, cum quòd vera discretio utriusque partis soli Deo relinquenda sit, tum quòd caritas Christiana de omnibus fidem professis benè sperare ipsque optima quæque adprecari jubeat. Sic Paulus quibus scribit, *sanctos & fideles* adpellat: Petrus *genus electum, regale sacerdotium, gentem sanctam & populum acquisitionis*. Nempe scripturæ mos est, ut docet

1. Ep. 2, 9.

Augu-

DE UNIVERSALI VISIBILI ECCLESIA. 281

Augustinus, ita loqui de parte tamquam de toto; & contrà. *Istam, inquit, consuetudinem, per omne corpus ejus creberrimè sparsam, quisquis diligenter adverterit, multa dissolvat, quæ inter se videntur contraria.*

CATHOLICA, quoniam collecta est ἕξ ὅλων τῶ κόσμου. CATHOLICA.
 Ecclesia V. Testamenti ordinariè collecta fuit in Palestinâ, & adligata populo Judaico. Psal. cXLVII, v. 19 & 20. *Qui adnunciat verbum suum Jacob, statuta sua & judicia sua Israël. Non sic fecit omni genti, & judicia ejus non cognoscunt.* Nunc autem venit tempus, quando neque Joan. 4, 21. & 23.
 in monte Garizim, neque Hierosolymis adoramus, sed ubicunque locorum in spiritu & veritate. Nam sonus Apostolorum exivit in omnem terram καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Rom. x, 18.

APOSTOLICA itaque etiam vocatur, quoniam APOSTOLICA.
superædificata est (h. e. plantata, propagata, & conservata) *super fundamentum Apostolorum & Prophetarum* (h. e. doctrinam à Prophetis & Apostolis traditam & scriptis comprehensam) *existente summo angulari ipso Jesu Christo, in quo omnis ædificatio coagmentata crescit in templum sanctum in Domino.* Eph. 2, 20.

XIII. Hanc Ecclesiam hisce titulis insignitam DEFINITIO.
 definimus cœtum hominum, qui Deum juxta ipsius verbum colit, ab ipso collectus per ministerium Evangelij; in quo legitimè docetur verbum & rectè administrantur sacramenta secundum institutionem Christi: in quo quidem cœtu præcipua & potissima pars sunt electi secundum præscientiam Dei, sive qui verè credunt & fidei finem consequuntur, mixti tamen non sancti eandem religionem professi & præ se ferentes, quos Deus ipse suo loco & tempore discernet & segregabit.

Nn

XIV. Cauf-

CAUSSA
ECCLESIAE
PRINCI-
PALIS,
INSTRU-
MENTA-
LIS,
FORMA-
LIS, &
FINALIS.

XIV. Causa princeps colligens & conservans Ecclesiam est Deus Pater, Filius & Sp. S. Instrumentaria, per quam hoc fit, est Verbum; & Baptismus, quo Ecclesiae inferimur & membra ejus efficitur, & Sacra coena qua unimur, nutrimur & conservamur in aeternam vitam. Ipsa formalis ratio Ecclesiae est Deum agnoscere & debite colere. Finis est gloria Dei, & salus animarum.

NOTAE
ECCLESIAE.

XV. Quoniam autem per praedicationem verbi & administrationem sacramentorum congregatur & conservatur, ipsius quoque est similes effectus edere, h. e. verbum praedicare & sacramenta administrare. Exemplum simile desideras? habitus per quales actiones adquiruntur, tales etiam, cum acquisiti sunt, edunt. Respub. per leges fundatur & conservatur.

XVI. Proximus itaque & proprius effectus, quia propriam arguit & proximam causam, nec haec rectius aut certius quam per suum proprium effectum cognosci potest, recte dicimus sinceram verbi praedicationem & legitimam sacramentorum administrationem infallibiles notas esse verae ecclesiae. Ea enim (quatenus actualiter sive pro officio sumuntur, non habitualiter, sic potius formam dixero) sunt proprii ecclesiae effectus, qui conveniunt ei soli, & semper, & inseparabiliter, adeoque eam certo ostendunt & ab omnibus alijs coetibus distinguunt. Nam *de Sion exit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Atque hoc est pactum Domini, quod pepigit cum ea: *Spiritus meus qui in te, & verba mea quae posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dixit Dominus, à modo usque in seculum.* Inde colligit Ps. CXLVII, v. 19 & 20, *Israëlem esse populum Dei, quoniam sciat verba*

verba, statuta & judicia sibi à Deo indicata, quod alijs gentibus non contigerit. Inde dicit Christus Joan. IIX, 47. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Joan. x, 27. *Oves meæ vocem meam audiunt.* Paulus II Thes. III, 6. *Subducite vos ab omni fratre, qui inordinate se gerit, & non ex traditâ doctrinâ quam accepit à nobis.* Nam ex fructibus h. e. dogmatibus eorum cognoscetis eos, Matth. VII, 16. Quæ igitur ecclesia vocem Christi audit, & gerit se ex traditâ doctrinâ, vera est ecclesia, nempe Christiana. Quod enim Christiano convenit, quatenus Christiano, hoc etiam ecclesiæ, quatenus talis est conveniet. Et quidnâ nos de ovibus Christi judicemus, quemadmodum ipse eas judicare & discernere docuit? Sic Act. II, 42 illi colliguntur membra fuisse veræ ecclesiæ, qui erant *perseverantes in doctrinâ Apostolorum & in communicatione & fractione panis & in precibus.* Sic Paulus Rom. x, 14 nullam invocationem, nullam fidem esse concludit ubi nulla sit prædicatio. Et quidnâ sicut ecclesia V. Testamenti circumfisione & esu agni Paschalis à gentibus distinguebatur, sic quoque Novi Testamenti ecclesia Baptismo & usu Sacræ cœnæ cognoscatur & discernatur?

XVII. Quamquam solus usus sacramentorum sine prædicatione verbi non sufficit, ut sit nota ecclesiæ: nam & Idumæi circumcidebantur, & hodiè hæretici baptizantur.

XIIX. Imò sola verbi doctrina sicut ecclesiam constituere potest, sic quoque ostendere. Ubi ipsa non est, ibi vera ecclesia esse non potest.

XIX. Usus autem sacramentorum non est ita simpliciter & absolutè necessarius, quum incumbente

Iof. 5.

necessitate impediri possit, & circumcisio per XL annos peregrinationis in deserto suspensa fuerit.

Math. 18.
20.

XX. Verum hoc perpetuum & universale est, *ubicunque duo vel tres congregati sunt in nomine Christi*, h. e. nomen Christi invocant, & Christi doctrinam tractant, ibi ipse est in medio eorum.

XXI. Quando enim de notis agimus, agimus de particularibus congregationibus præcipue. Nam licet universalis ecclesia eodem modo generetur, conseruetur & operetur, quo particulares; ea tamen, sicut inuisibilis quoque per universum orbem dispersa, nullique certæ sedi adligata creditur potius quàm sentitur.

XXII. Particulares autem sensu comprehenduntur; earumque notæ ideo traduntur, ut scire liceat, an partes sint istius sanctæ, Catholicæ & Apostolicæ, & an tutum sese illis adungere & committere.

XXIII. Nos nostras notas proposuimus & præbavimus, scilicet sinceram prædicationem verbi & sacramentorum administrationem, ex quibus tanquam proprijs effectibus propriam causam, & vicissim ex iisdem, alio tamen modo consideratis, tanquam causis effectum certò & infallibiliter demonstrare oportet.

BELLAR-
MINI No-
TÆ EC-
CLESIAE.

XXIV. His notis rejectis Bellarminus lib. IV de ecclesiâ militante quindecim alias substituit, atque ex ijs argumenta pro Romanâ ecclesiâ deducit, quas breviter examinabimus.

XXV. Primum autem accipimus, quod ipse cap. 2, ubi nostras notas refellere conatur, rectè & benè dicit, *notas debere esse proprias, non communes. Si enim, inquit, velim tibi designare certum hominem, quem nunquam vidisti*

vidisti, ut mox atque eum videris discernas ab alijs, non debeo dicere, est quidam, qui habet duos oculos, duas manus &c. Secundò notæ debent esse notiores eâ re, cujus sunt notæ. Tertiò veræ notæ sunt inseparabiles à verâ ecclesiâ. Has inquam tres notarum conditiones agnoscimus & accipimus.

XXVI. Jam prima nota Bellarmini est Nomen. Romana ecclesia dicitur Catholica. E. est. Quasi nomina semper certo iudicio, non ferè ex communi more & adfuetudine imponantur, utin tantâ re argumentum petas à nomine, quod tibi tuâ opinione vindices, alius non nisi *εἰρωνίαν* aut certè distinctionis ergò tribuat. Donatistæ ad eundem modum ut nunc Pontificij se Catholicos vocabant, & libellum Constantino exhibendum inscribebant: *Libellus ecclesiæ catholicæ criminum Cæciliani, traditus à parte majore*. II. Antiquitas. Sed hæc nota inquam conditionem non impingit? Ecclesia Judæorum & paganorum antiquior est quàm Christiana. Antiochena & multæ aliæ ipsâ Romanâ. Et si aliqua ecclesia antiqua, quomodo hoc ijs, qui ecclesiam quærunt, certò constabit? Hamano populus Judaicus novis videbatur uti legibus & cæremonijs. Et nulla ecclesia initio antiqua. Denique nos dicimus, nostram ecclesiam antiquam esse, quoniam retinet doctrinam antiquam. III. Duratio. Credere ecclesiam Catholicam perpetuam fore, pars fidei nostræ est. Sed hîc agimus de notis particularium; quid de singulis futurum sit in posterum, ignoratur. Porrò ecclesia malignantium etiam durabit usque ad finem mundi; & fortè Ariana quoque & Mahumedana. Postremò vera fuit ecclesia Hierosolymitana, Antiochena, Alexandrina & multæ aliæ, quibus tamen

August. Epist. 48.

Esth. 3.

duratio illa non obtigit. IV. Amplitudo. Sed annon ampla fuit ecclesia Cainitarum, Chamitarum, Bahalitarum, Phariseorum, Arianorum, Donatistarum? Num ampla fuit vera ecclesia occiso Abele, Nohâ ædificante arcam, Eliâ solo suâ opinione superstite, Phariseis imperitantibus, Apostolis latitantibus, Christo in crucem acto? Num ampla erit, cum Christus *vix fidem reperiet in terris*? V. Successio Episcoporum. Verùm hanc quoque hodiè jactitare dicuntur usque à Thoma Indi, à Bartholomæo Æthiopes. Certè Constantinopolitani successionem magis solidam & minus interruptam sibi vendicare possunt quam Romani. Nicephorus ab Andrea Apostolo orditur, & in longum tempus producit; quam recentiores scriptores continuant. Nonne scribæ & Pharisei jure successionis sedebant in cathedrâ Mosis? Deinde cui nota illa successio, de quâ vix ipsis Pontificijs constat? Demum cui successit Melchisedech? Cui successerunt Apostoli in primitivâ ecclesiâ? cui succedunt, qui novas ecclesias constituunt? cui inquam Mexicanus vel Goënfis Episcopus successit? VI. Conspiratio in doctrinâ cum ecclesiâ antiquâ. Hæc convenit cum priore nostrâ. VII. Unio membrorum inter se & cum capite. Unio cum capite, si caput Christum esse vult, ecclesiæ invisibilis potius quàm visibilis nota est, & impingit in secundam conditionem. Unio membrorum inter se, in primam; & si unio pro consensu in qualibet re intelligatur, etiam in tertiam. Nam & inter Apostolos facta est contentio, quis eorum videretur maximus, Luc. xxii, 24. Paulus Petro in faciem restitit, Gal. ii, 11. Idem à Barnaba ortâ lite discessit, Act. xv, 39. IIX. Sanctitas Doctrinæ & IX. ejusdem Efficacia. Sed tum magis nota erit ipsa

Luc. 18, 8.

lib. 8, c. 6.

ipsa doctrina; nam ejus adfectiones quædam sunt sanctitas & efficacia. X. Sanctitas vitæ. Hæc ad invisibilem ecclesiam pertinet, & peccat contra secundam conditionem. Vera soli Deo innotescit. Homines per hypocrisin facillè falluntur, quum & Satanas se possit transformare in Angelum lucis, II Corinth. XI, 14. XI. Miracula; XII. Vaticinia ad nullam trium conditionum exactè quadrant. XIII. Adversariorum confessio rarò habetur. XIV. Infelix exitus eorum, qui ecclesiam impugnant, impingit in conditionem primam & tertiam. Ut & XV. Felicitas temporalis, quam adjunxit Bellarminus, juxta illud Christi Joan. XVI, 20. *Amen, Amen dico vobis, vos plorabitis & flebitis, mundus autem gaudebit.* & v. ult. *In mundo oppressionem habebitis.* Et hoc Pauli II Tim. III, 12. *Omnes qui volunt piè vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.*

XXVII. Hactenus de notis Ecclesiæ visibilis. Invisibilis enim, sicut ostensum fuit, soli Deo cognita est. Certum autem est, & articulus fidei, Deum numquam non habiturum suam ecclesiam, à quâ agnoscat & colatur. Et quoniam vera agnitio & cultus Dei nequit stare cum erroribus, qui fundamentum, hoc est, articulos fidei evertunt, certum quoque est hanc ecclesiam in fundamenta & articulos fidei minimè impingere; alioquin enim ecclesia non esset, quum de ejus essentiâ sit vera Dei agnitio & cultus.

AN ECCLESIA
ERRARE
POSSIT.

XXVIII. Nihilominus super hoc fundamentum *1 Cor. 3, 12.* ædificare quis potest *ξύλα, χόρτον, κελάρυον*, hoc est, navos & errores rerum non simpliciter necessariarum, quiq; religionem non destruunt. Omnium enim hominum, qui ecclesiam constituunt, scientia est imperfecta.

fecta. Neque ulla facta est promissio, fore ne unquam in ullo erret ecclesia. Ipseque Petrus libertatem Christianam & abrogationem legis ad tempus non intellexit. Act. x. Gal. II. Denique manifestum est esse loca Scripturæ obscura, de quorum indubiâ interpretatione nihil certi ecclesia statuere possit.

XXIX. Quod autem adinet particulares ecclesias, manifestum est, & experientia docuit, eas non tantum errare posse, verum etiam deficere, & planè extingui.

Luc. I, 33.
Matt. 16, 18.
28, 20.

XXX. Nihilominus regni Christi nullus erit finis: neque portæ inferorum prævalebunt adversus ecclesiam, cui aderit ipse suâ gratiâ & virtute usque ad consummationem seculi. Catholica enim Christi ecclesia superstes esse potest, etiamsi particularis hæc aut illa intereat; imò etiamsi particulares omnes & universa visibilis ita adfligatur, ut amisâ externâ gloriâ & amplitudine quæ sit, aut ubi sit, non adpareat: ac potius publicè in oculis mundi ecclesia malignantium vera ecclesia esse videatur, quàm illa quæ est reapse; & quidem non modò non plærique, sed ne ipsi quidem pij, ubi ecclesia lateat, agnoscant. Considerentur tempora ecclesiæ Israëliticæ sub impijs Regibus; dicta Jes. I, 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël non cognovit, populus meus non intellexit.* Jer. II, 26. *Confusi sunt domus Israël, ipsi, reges eorum, principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum, dicentes ligno: Pater meus es tu.* Item tempora nati Christi, & passi & mortui; tempora persequutionum & longè lateque dominantis Arianismi, quando scripsit Hilarius: *Malè vos parietum amor cepit, malè ecclesiam Dei in tectis ædificiisque veneramini, malè sub*
his

Ep. cont.
Auxent.

his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est in his Antichristum esse seffurum? Montes mihi, & sylvae, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores. Demum prædixerat Apostolus, magnam fore defectionem ante finem seculi, & in Apocalypfi habetur mulierem, quæ repræsentat ecclesiam, in solitudinem secessuram à facie Draconis. Ap. 12, 14. Falsum itaque est, quod docent Pontificij, ecclesiam omni seculo conspicuam & illustrem esse, ut possit quasi digito monstrari & dici: hæc est.

XXXI. Cùm autem in hac materie disputamus contra Pontificios, præcipua & maximi momenti est controversia, quæ hodie inter nos & ipsos agitatur, de Auctoritate Ecclesiæ. Dicunt illi, convenire ei auctoritatem magistræ & judicem fidei, eamque infallibilem, cujus determinationibus omnes fideles oporteat esse obediētes, simpliciter & sine ullâ disquisitione & examine. Tantam autem auctoritatem residere non in omnibus aut aliquibus ecclesiæ membris, sed in solo ejus capite, quod volunt esse Romanum Pontificem, qui pro tempore in vivis sit.

XX XII. Disputationem hanc gravissimam, & si ullo alio hoc certè seculo utilissimam esse, manifestum est. Ostentant eam auctoritatem adversarij, tamquam caput Gorgonis, cujus intuitu nos omnes in saxa & sili-ces conversos iri rentur. Neque verò stultè agunt, qui nutantem suo ingenio stabilire conantur: nam si hæc è manibus excutiatur, quid nisi nudum latus penetrantissimo Scripturæ gladio objicient? Quamobrem rectè sibi suæque causæ consulunt, cum Scripturam ejusque interpretationem à suâ ecclesiâ pendere dicunt, nempe ut tantum auctoritatis & id sensus obtineat, quod & quantum

tum à Pontifice conceditur. Occupata hinc habuere ingenia sua Joannes de Turre cremata Sum. de Eccles. Melchior Canus lib. iv Loc. Theolog. Thomas Stapletonus l. ix Doctrinal. princip. Bellarminus l. iii de Verbo Dei cap. iii & seqq. Gregorius de Valentia in Analyfi fidei; & Tomo iii in Thomam, disp. i, quaest. i, puncto 7, ubi quidem ex Analyfi cuncta repetit, & quaedam se interdum addere dicit.

AUCTORITAS
DUPLEX.

XXXIII. Primò autem notari volumus, cum Auctoritatem dicimus, dupliciter eam accipi posse: uno modo ut intelligatur auctoritas ad modum judicis, qui vivâ voce litem dirimat, sententiam pronunciet, quam non liceat examinare, aut in dubium vocare; altero modo accipitur auctoritas ad modum normæ, regulæ sive legis, quæ infallibiliter quid docendum aut agendum sit proponat, & juxta quam de rebus dubijs judicium ferri opus sit, quicumque tandem sententiam concipiat & promulget. Confunduntur nonnunquam in vulgari sermone judex & norma: nam norma suo etiam quodam modo judicare videtur, judex autem ab Aristotele *δικαιος ἐμψυχος* vocatur, & argutè Cicero *Magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum*. Quamquam itaque rationes sint, ob quas unum alterius nomine venire possit, nos tamen in hac disputatione discrimen accuratè servari volumus, & auctoritatem judicis ab auctoritate normæ cum sensu tum vocabulis distingui.

§ Eth. 3.
de leg.

XXXIV. Hisce positis dicimus in Ecclesiâ esse auctoritatem infallibilem circa articulos fidei & universam doctrinam salutis nostræ necessariam posteriore modo, nempe ipsam S. Scripturam *ἱερόπνευστον*; neque opus esse auctoritate peculiaris judicis, qui præterea vivâ voce seg-

sententiam promulget, singulis aut omnibus proponat, quum cuique normam istam in medio positam in manibus omnium versantem adhibere liceat, & videre, num ad eam conveniant, quæ in negotio religionis & de ijs quæ ad salutem scire oportet, dicuntur, docentur & disputantur. Nam *in ijs*, ut Augustinus scribit, & nos supra ^{2 de doct. Christ. c. 9.} disputatione quartâ pluribus probavimus, *quæ aperte in scripturâ posita sunt, inveniuntur illa omnia, quæ continent fidem moresque vivendi.* Sic si Princeps in medio foro perspicuis verbis & usitato stylo mandatum proponat & adfigat, ne quis in urbe gladium gestet, in plateis tumultuetur, digladietur; aut quid simile prohibeat, sive quid aliud præcipiat, num opus erit, ut suum vicarium adjungat, qui vivâ voce idem pronunciet? Nonne omnibus licet adire, legere & mentem Principis cognoscere?

XXXV. Quatuor utitur argumentis Gregorius, ^{S. 1.} quibus ille auctoritatem judicem doctrinæ evincere conatur. Primum est à providentiâ divinâ: Nisi exstaret hujusmodi auctoritas, non satis prospectum esset hominibus de necessarijs ad salutem. Alterum à conditione humani ingenij: Mens nostra ipsa per se doctrinam fidei & revelationem divinam pervestigare non potest. Tertium ex naturâ ipsius fidei, quam opus sit niti infallibili testimonio. Quartum ex necessitate damnandi hæreses in Ecclesiâ. Sed omnium horum argumentorum consequentiæ invalidæ sunt, si torqueantur ad evincendam auctoritatem judicem; in quem tamen finem ille proposuit. Nam alterutram auctoritatem in ecclesiâ oportet esse, vel judicis vel normæ; & modò posterior præstò sit, concidet vis argumentorum: hæc enim, quidquid prior illa præstare posset, præstabit, ejusque ratione fa-

tis prospectum erit hominibus; hac proponitur ijs doctrina falvifica, ne ipsi opus habeant investigare; huic tamquam divinae innititur fides; hac damnantur hæreses & opiniones omnes, quæ non quadrant ad ipsam.

XXXVI. Scripturæ autem auctoritatem divinam esse non audet jam ille aut quisquam ejus sectæ hominum apertè negare: quamquam dum ita eam ab ecclesiâ pendere volunt, ut sine hujus testimonio nullâ ipsius foret auctoritas, num seriò rem agunt, & sententia est, qualis oratio? Nam quod divinum est, per se & à se non ab alio auctoritatem habet. Notandâ tamen

S. 43.

sunt, quæ scribit Valentia: *Cum doctrinam hanc Spiritu sancto dictante esse à sacris auctoribus exceptam, litterisque mandatam dicimus, non utcumque significare volumus Spiritu sancto dirigente sacros auctores illam infallibiliter scripsisse. Sed auctores canonicos scribere Sp. sancto dictante ob eam rem propriè dicimus, quoniam in doctrinâ scriptò tradendâ sic illorum opera S. S. utitur, ut in eo quidem negotio non tam illi agant, quàm agantur à S. S.; planè instar calami, cum usurpatur à scriptore. Deinde hujus rei duas reddit rationes. Scriptorem, inquit, agi potius à Sp. S. quàm agere adserimus primò propter facilitatem, quâ is Sp. S. docente ac dirigente cognoscit ac scribit omnia etiam minutissima verissimè. In transeursu hinc colligo, secundum Maccabæorum non esse scriptum auctoris canonicici: nam is, ut ipse fatetur,*

c. 2, v. 27.

abbreviandi ex Jafone Cyrenæo adsumsit sibi laborem non facilem, sudoris autem & vigiliæ negocium, sicut qui parat convivium in multorum gratiam laborem sustinet. Non igitur loquebatur ex ore suo, quasi legens omnes sermones istos, ut de

Jer. 36, 18.

Jeremiâ principibus Israël respondit Baruch. Quo loco significat, inquit Valentia, perinde fuisse facile Jeremiæ Sp. S. sug-

S. suggerente illa omnia pronunciare, atque est omnino aliquam scripturam simpliciter legere. Altera ratio est, quia Scriptor canonicus est sponte quidem scribat, at scribit tamen omnia necessario, ita ut (Sp. S. sic efficaciter volente) minime in ipsius arbitrio sit positum aut non scribere, aut alio modo, alio tempore, alijs verbis scribere. Hæc ex Valentia adnotasse libuit.

XXXVII. Esto itaque in confesso, habere nos in ecclesia infallibilem auctoritatem normæ, ad cujus præscriptum doctrinam institui, conferri & examinari, controversiasque, si quæ de doctrinâ oriuntur, decideri oporteat.

XXXIIX. Sed quis erit, dicent, qui hanc normam adhibeat, & num ad eam quæ docentur & disputantur conveniant, dijudicet? Non adfirmamus quidem nos, omnia ecclesiæ membra æquè huic rei idonea, paribusve donis instructa esse; neque negamus ijs qui se eximio quodam ingenio præditos agnoscunt, præcipuè incumbere, ut linguas & disciplinas addiscant, quò in sacris litteris legendis & intelligendis promptiores, quæstionibusque & disputationibus cognoscendis aptiores evadant: inprimis, qui publico officio funguntur, & divinitus in istâ quasi statione collocati sunt, toti in eo esse debent, cum ut ipsi religionem ejusque capita & fundamenta intelligant, tum ut alijs explicare possint, si qui sint qui hæreant, & quæ ipsi non adsequuntur, sibi enodari petant. Huc pertinet illud: *Interroga sacerdotes legem.* Item: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.* Hoc etiam quod scribit Paulus: *Quosdam posuit Deus in ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, inde virtutes, exinde dona curationum, opitulationes, gubernationes,*

JUDEX
CONTRO-
VERSIA-
RUM.

Hagg. 2, 12.
Malach. 2,
7.

1 Cor. 12, 28.

nationes, dona linguarum. Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? num omnes Doctores? Nam si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Non potest autem oculus dicere manui: Te mihi opus non est; aut caput pedibus: Non estis mihi necessarij. Quòd verò alter alteri subvenire debeat, si in ullo alio, in hoc præcipuè negotio vitam & æternam salutem adtinente, Christianæ caritatis præscriptum est, quod pluribus sequente capite prosequitur Apostolus. Ad hunc modum Deus imbecillitati humanæ prospectum esse voluit, ut apud alterum reperire daretur, quod quis in semetipso desideraret.

XXXIX. Dicimus itaque *primò*, etsi in ecclesiâ alius alium consulat, etsi unus aut plures in negotio religionis quicquam determinent, non tamen illis, quicumque tandem fuerint, fidem habendam esse propter quamdam in ipsis residentem auctoritatem, secundum quam ut judices pronuncient, sed quoniam declarent & demonstrant ad normam S. scripturæ quadrare hanc sententiam, non aliam. Dicimus *secundò*, neminem ab hoc doctrinæ & sententiarum examine excludi, sed licere unicuique, immò debere unumquemque doctrinam, quam vel tamquam certam indubitato adferi vel tamquam incertam in dubium vocari audiat, ad sacrosanctam Scripturæ regulam comparare, examinare, ut ei hoc aut illud convenire non tantum alijs credat, sed ipse perspiciat, & apud animum suum certus sit. Nonnulli, ut modo explicavimus, domi suæ habent ea adminicula, quibus ad istam rem opus est: alijs versiones legere licet; alijs suos doctores consulere, eosque ex scripturâ probantes aut reprobantes audire. Atque in hunc finem dedit Deus ecclesiæ suæ doctores & pastores,

ut per-

ut perveniamus omnes in unitatem fidei & agnitionem Filij Dei, Eph. 4, 13.
 in virum adu'tum, ad mensuram plenæ staturæ Christi, ne si-
 mus amplius pueri, qui fluctuemus & circumferamur quovis ven-
 to doctrinæ.

XL. Quod primo loco posuimus, nempe deter-
 minationibus ecclesiæ constare auctoritatem suam, quæ
 conveniunt ad sacram scripturam; & per consequens
 ecclesiæ auctoritatem à scripturæ auctoritate dependere
 eâque inferiorem esse, non contra: id partim quartâ
 disputatione probavimus, partim etiam hoc loco pro-
 bandum nobis erit. Jesaias manifestò: *Ad legem & ad* c. 8, v. 20.
testimonium: nisi dixerint juxta verbum hoc, non erit eis au-
rupta. Ecclesiæ itaque prælatis fides habenda, quatenus
 juxta verbum hoc pronunciant. Servator ipse ad Ju-
 daeos in hunc modum: *Ego testimonium habeo majus testi-* joan. 5, 36.
monio Joannis. Quodnam illud testimonium sit statim
 subjungit; triplex autem facit. Primò dicit: *Opera quæ*
ego facio, testantur de me, quòd Pater miserit me. Secundò:
 Et qui misit me Pater, testatus est de me. Tertiò: *Scruta-* 37.
mini scripturas, & illæ sunt, quæ testantur de me. Hinc colli- 39.
 go, si scripturæ testimonium majus est testimonio Joannis,
 majus etiam erit testimonio ecclesiæ, sive testimonio Pon-
 tificis, in quo tamquam in capite ecclesiæ auctoritatem vo-
 lunt residere. Idem colligimus ex protestatione, quam in-
 terponit Paulus: *Etiam si nos aut Angelus è cælo evangelizet* Gal. 1, 8.
vobis, præter id, quod vobis evangelizavimus, anathema esto.
 Ergo si doctrinæ à Paulo traditæ ipsius Pauli imò Angeli
 è cælo auctoritas cedere cogatur, eidem etiam cedit
 & concedet auctoritas ecclesiæ & Pontificis. Eph. 11, 20.
 docet ecclesiam *ædificatam super fundamentum*, hoc est,
 doctri-

296 DE AUCTORITATE ROM. PONTIFICIS.
doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quam illi scriptis
nobis reliquere. E. fieri non potest ut illius major sit au-
ctoritas, quàm hujus.

AUCTORI-
TAS ROM.
PONTIFI-
CIS.

XLI. Porro redarguendi sunt hoc pacto. Dicunt
auctoritatem infallibilem judicandi ecclesiæ semper præ-
sentem esse, nimirum in Rom. Pontifice: eum autem in
explicandâ doctrinâ fidei consulere debere Sacram scri-
pturam; sed non eam solam, verùm Traditiones quoque,
Concilia, Consensum doctorum & fidelium. Vide Greg.
de Valentia III in Thom. disp. I, quæst. I, punct. VII,
§. XLIII. Quæro nunc, an hoc verum sit de Pontifice,
& quare verum sit. Proferunt ilicò verba Christi ad
Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram &c.* Rectè.
Ergò auctoritas Pontificis per auctoritatem scripturæ, &
quidem quò ad nos, innotescit & probatur; & hac con-
sequenter inferior est. Si hoc autem de Pontifice ve-
rum est, verum etiam erit de universâ ecclesiâ, quum ab
ipsis ad unum Pontificem quidquid excellentiæ toti ec-
clesiæ competit, referatur. Non potest hoc negare Va-
lencia: nam postquam protulisset locum Augustini, qui
ait: *Nolo humanis documentis, sed divinis oraculis sanctam ec-
clesiam demonstrari;* mox subjungit ille: *Quia nimirum scri-
ptura est, que quibusdam in locis clarissimè (non enim ubique
planè obscura est) nobis eas ecclesiæ proprietates indicat, ex qui-
bus illa tamquam ex notis probari debeat.* Quod præterea
Traditiones & Concilia juxta Scripturas ponunt, & cum
ijs locum normæ, ad quam respicere oporteat, habere
volunt, itidem ex scripturis probant se rectè facere.
De Traditionibus quidem, Joan. XVI, 12. *Multa habeo
vobis dicere &c.* II Thes. II, 15. *Fratres, tenete tradi-
tiones, quas accepistis.* De Concilijs & Doctoribus, Luc. x. 16.

§. 19.
de unit. ec-
cles. c. 3.

Qui

Qui vos audit, me audit. Matth. XIX, 20. Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo, ego ero in medio eorum. Joan. XVI, 13. Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem. Dico itaque, ponant Pontificij auctoritatem Ecclesiæ & Pontificis in determinando quam velint; ponant etiam normas quas velint: ipsi tamen hæc omnia ex scripturâ probantes demonstrant Scripturæ supremam auctoritatem & infallibilitatem indubiè tribuendam esse.

XLII. Objicere solent, non constare posse de scripturâ, nisi ecclesia determinet qui libri sint canonici, imò nisi ipsa apertè pronunciet, hanc esse sacram scripturam divinitus inspiratam. Hujus itaque auctoritatem ab illius auctoritate dependere, adeò ut absque eâ foret, nulla Scripturæ haberetur fides, unde dicat Augustinus: *Ego non crederem Evangelio, nisi me Ecclesiæ catholicæ auctoritas commoveret.* Atque hic palmarium se reperisse putant, & tantum non triumphant. Alb. Pighius, *Omnia, inquit, quæ nunc apud nos est scripturarum auctoritas, ab Ecclesiæ auctoritate dependet necessariò.* Joan. Maria Verratus: *Humiliter confitemur Ecclesiæ auctoritatem esse supra Evangelion.* Respondeo. Homo qui cum res tibi fuerit, aut Christianus est, aut non est. Si non est, nihil apud ipsum efficies ecclesiæ tuæ auctoritate, neque hanc objiciendo nisi principium petieris. Servator ad Judæos: *Si scriptis Moysi non creditis, quomodo credetis verbis meis?* At si ne Christi quidem verbis credunt, qui scripturis non credunt, quomodo adduci poterunt, ut credant verbis ecclesiæ? Si Christianus est, jam fidem habebit scripturæ, neque enim si non haberet, Christianus esse posset. Fides autem Christiani non innixa est auctoritati hominum, sed divinæ, nempe Spiritus sancti loquentis in scripturâ, & per ipsam

AUCTORITAS ECCLESIAE CIRCA SCRIPTURAM.

cont. ep. fundam. c. 5.

de Eccl. hier. l. 1. c. 4.

Io. 5. v. ult.

scripturam ad sensum ejus in corde producentis. Falsum itaque est, quod apud ullum hominem auctoritas ecclesiae efficiat, ut is credat scripturae.

XLIII. Sunt quidem externa quaedam incitamenta sive argumenta, quae ad fidem scripturae habendam inclinare & quasi inducere possent, nempe Ipsius antiquitas & admiranda per tot secula conservatio; rerum de quibus agit, amplitudo; sermonis majestas & puritas; oraculorum veritas; miraculorum varietas; constantia martyrum; denique unanimes sibi quae constans consensus & concentus per omnes libros. Verum serio & pertinaci adversario non deerit, unde ostendat, haec argumenta tanta non esse, quae se ad ad sentiendum cogant. Quod si haec non poterunt persuadere, quid efficiet ecclesia, cujus si qua est auctoritas, ab ipsa scriptura dependeat? Solus itaque est Spiritus sanctus, qui singulari gratia & influxu mentem hominis movet & illustrat, ut scripturam cum vel legit vel legi audit recipiat tamquam divinam, & infallibiliter doctrinam, quae viam ad salutem munit, continentem. Exemplo nobis sit Judaeus, qui N. Testamentum legendo & cum Veteri conferendo fidem ei habuit & conversus est. Quaero cujusnam ecclesiae auctoritate is permotus Evangelio crediderit? Nonne ipsum suam vi hominem permovit, atque ita per illud Sp. S. efficax fuit, ut ad sentiretur, quia videret convenire cum Veteri, & divinam doctrinam continere? Ad eundem modum converti posset quicumque infidelis, qui sacrae scripturae operam daret. Concludo itaque, Spiritum sanctum propriam & proximam causam esse hujusmodi ad sensum, eumque efficere, non per auctoritatem ecclesiae, sed per ipsam scripturam lectam vel auditam.

XLIV.

XLIV. Idem demonstro ex Paulo, qui scribit ad Thessalonicenses: *Gratias agimus Deo indefinenter, quoniam accipientes verbum auditus à nobis de Deo, excepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) ut verbum Dei, qui etiam operatur in vobis credentibus.* Quæ ecclesia huic verbo apud Thessalonicenses, qui de ecclesiâ numquam audierant, eam auctoritatem conciliabat? Ipsum sibi hoc præstitit, & quoniam Dei verbum, ideo ut Dei verbum exceptum fuit, Deusque per illud operatus est. De Galatis ad eundem modum: *Sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum.* Unde hoc? an à commendatione ecclesiæ? Ergo Verbum, quod Paulus sonabat, se suumque ministrum fatis superque commendabat, & Galatarum animos commovebat. Hinc ulterius colligimus: Quo absente sequitur effectus, & quo præsentè, si alia absint, non sequitur, id istius effectus causa non est. At, sicut modò probavimus, creditum fuit scripturæ, ubi nulla fuit ecclesiæ auctoritas sive testimonium: econtrâ à multis non creditur, etsi ecclesiæ testimonium haut ignorent. Scripturam itaque recipere eive fidem habere ab ecclesiâ non dependet. Porro, quod per se ad sensum illum efficit, hoc semper & apud omnes efficit. At ipsum verbum per se, tamquam instrumentum Sp. sancti, eum efficit. Nam ostendimus habitam esse fidem verbo, ubi nulla hujus rei causa cogitari aut adsignari possit, præter virtutem & efficaciam ipsius, quam à causâ principe Sp. sancto accipit; teste Ioanne: *Spiritus est, qui testatur; Spiritum* (h. e. metonymicè, doctrinam à Spiritu traditam & profectam) *esse veritatem.*

XLV. Habet quidem ecclesia has partes & hoc officium, ut sacros libros, quantum in se est, integros & in-

1 Thes. 2, 13.

Gal. 4, 14.

1 Ep. 5, 6.

corruptos conservet, & ex ijs doctrinam promat & pro-
 ponat, ob quam causam ab Apostolo nominatur. *σοφῶν
 καὶ ἐδρασίωμα τῆς ἀληθείας*, adeoque muneris ipsius est, ut
 de ijs libris testimonium ferat, inquirentibus eos osten-
 dat, & adferat hos esse ipsos divinitus inspiratos, qui per-
 fectam salutis obtinendæ rationem contineant. Verum
 non sequitur hinc ob hoc testimonij ista credi, & non mul-
 tō magis quia ipsi inspecti & perlecti sese tales esse, qua-
 les prædicantur arguant. Sic custoditi ad nos pervenere
 libri Aristotelis, Ciceronis, Virgilij; quos tamen ex longè
 alijs indicijs, quàm ex isthoc testimonio agnoscimus, &
 repudiamus suppositicios, utut eodem testimonio sub-
 nixos. Sic si in magnâ urbe insignem quemdam Philoso-
 phum quærerem, eumque à Syro aut Davo commonstra-
 tum adirem, colloquerer; num ideo eum crederem esse,
 quem quærebam, quia Davus id dixisset, & non unice
 ideo, quia qui vir esset è sermonibus cognoscerem? Sic
 si tabellio epistolam principis adferat, præco mandatum
 proponat, num ijs ob auctoritatem tabellionis aut præ-
 conis fides habetur, & non quia subscriptio, sigillum, sty-
 lus curiæ agnoscuntur? Vbi horum nihil fuerit, rejici-
 entur. Interim verè dici & adfirmari poterit; absque Davo
 fuisset, Philosophum istum non cognovissem; absque ta-
 bellione fuisset, litteras principis non accepissem. Sic
 & de ecclesiâ, absque eâ esset, Evangelio non crederem:
 unde enim cognoscerem euangelium exstare, ubi inveni-
 rem nisi in ecclesia? Ecclesiæ itaque officium & testimo-
 nium benè est causa sine quâ non, quòd credam: hæc au-
 tem non est nisi causa æquivoca, & nullum realem influ-
 xum in esse causati importat. Sic & argumentum, quod
 hinc deducitur, ejus generis est, de quo supra etiam age-
 bamus,

bamus, quod quidem inclinatur, non autem efficit ad sensum; nisi ipsum euangelium divinâ Spiritus sancti efficaciam mentem moveat, & ad se trahat. Non enim omne, quod ad probationem sive majoris illustrationem thesauri adsumitur, tale est, ut ejus ad sensum efficere valeat; sic Bellarminus ipse divinitatem Christi testimonio Sibyllarum comprobatur.

vide Christ.
c. II.

XLVI. Quantum ad dictum Augustini, laborat ille adversarium hoc dilemmate constringere. Sive credam Catholicis, sive non, numquam credam Manichæis. Nam si credam, ipsi me monent, ut nullam fidem accommodem vobis. Si non credam, non rectè facies per euangelium quod ministeris scilicet me cogere ad Manichæi fidem, quia ipsi euangelio catholicis prædicantibus credidi. Item: Sive in Euangelio legatur Manichæus fuisse Apostolus Christi, sive non legatur, nihil te juvabit contra me, nec ego umquam hoc credam. Manifestum est, si non legatur. At si legatur, non potero Euangelio credere. Hoc ita colligit: *Quòd si forte in euangelio aliquid apertissimum de Manichæi apostolatu invenire potueris, infirmabis mihi catholicorum auctoritatem, qui jubent, ut tibi non credam. Quà infirmatà, jam nec euangelio credere potero, quia per eos illi credideram, ita nihil apud me valebit, quicquid inde protuleris.* Hac de causâ, nempe ut ita adversarium in angustias redigeret, isthæc verba protulit; & quidem, ut mihi videtur, non nisi hypothesein ponit. Dicit enim: *Evangelium forte mihi lecturus es: Si ergò invenires aliquem, qui euangelio nondum credit, quid faceres dicenti tibi, non credo?* Mox subjungit: *Ego verò non crederem* &c. quibus tamen nihil innuit, nisi ecclesiam fuisse causam sine quâ non, vel certè per accidens, quâ inductus ipse primùm euangelio crediderit.

Dictum
Augustini
XI.

prolog. q. 1.
a. 2.

Gregorius Ariminiensis celebris inter Scholasticos ad hunc locū ab Aureolo objectum ita respondet: *Non dixit se credere evangelio per ad sensum, quē habeat ad aliquod aliud principium, ex quo evangelium demonstretur vel probetur esse verum: sed solum ex auctoritate ecclesie tamquam ex causa movente ipsum ad fidem evangelij. Et est quasi simile huic dicto, quod iste vel alius dicere potuisset: Non crederem evangelio, nisi me ecclesie sanctitas commoveret. Vel, si tempore Christi dixisset aliquis credentium: Non crederem evangelio, nisi me Christi miracula moverent. Ex quibus dictis etsi fidei evangelice aliqua causa adsignaretur in talibus: non tamen aliquod principium primum, cuius fides causa esset, ut evangelio crederetur. Deinde subjungit; Ecclesie credendum potius conclusionem esse, quæ ex ipsa scripturâ deduci debeat. Item: Si illud esset per se principium Theologici discursus, sequitur, quod quilibet articulus fidei theologicè concluderetur, sic arguendo: Omne quod ecclesia jubet &c. Atqui hoc habet pro ridiculo & absurdo; quā tamen ratione concludendi nihil nunc frequentius apud Pontificios, nempe: Hæc conclusio est de fide, quia sub his terminis definita in concilio Tridentino. Videatur modò unus Suarez in ingentibus illis ad Thomam commentarijs. Atque ex hoc ipso principio Greg. de Valentia contra divinum verbum immediatè à Deo, ut suprâ fassus est, profectum, frontem & vocem ad tollere audet, eique hominum operas, h. e. versiones præferre, dum docet nullo modo auctores illos audendos esse, qui adhuc post Concilium Tridentinum contendunt posse etiam nunc editionem vulgatam per Hebraicos & Græcos codices tamquam per fontes (ut ajunt) in locis aliquibus, quod ad ipsam sententiam adinet, emendari. Non licet hoc facere. Quin potius Græci & Hebraici codices, sicubi à nostrâ editione dissideant,*

S. 43.

deant, per nostram corrigendi & emendandi sunt: nam hanc ecclesia peculiari definitione per omnia probavit, non illos: quamquam nec illos rejecit, nisi ubi huic nostræ editioni fortè contradicerent.

XLVII. Sed esto, auctoritatem ecclesiæ causam fuisse per accidens ex parte Augustini, ut is evangelio crederet: causam per se non fuisse satis ex ijs quæ disputavimus manifestum est; neque si hoc vellet, sibi ipsi consentiret. Compluribus enim in locis docet, evangelij auctoritatem divinam esse: ex se igitur meretur fidem, non precariam ab hominibus obtinet; nisi fortè ab iisdem suspendendæ sint promissiones omnes divinæ, quæ in evangelio continentur. Nam si evangelio credo, non propter se sed propter auctoritatem ecclesiæ, promissionibus quoque evangelicis non propter se sed propter ecclesiæ auctoritatem credam.

XLIX. Haftenus probavimus S. scripturam eorum quæ docet aut definit ecclesia, normam esse; ejusq; auctoritatem planè divinam, & absolutè summam, & ad hanc suâ sponte confugere Pontificios, cum vel judicè Pontificem, vel alias præter scripturam normas constituere laborant. Velint itaq; aut nolint, oportet eos nobiscum fateri, principium à quo prima incipiat compositio, & ad quod ultima sistat resolutio totius discursus theologicæ, non esse aliud præter hoc: *Quidquid Scriptura docet, divinæ & infallibilis est auctoritatis.* Hujus autem indubium ad sensum ostendimus effici propriè & proximè à Spiritu sancto per ipsam scripturam lectam vel auditam & adrentè consideratam; atque hoc solum modo intellectum divinitus motum & illuminatum adsentiri, neque posse eò adigi ullâ vel argumentorum vi, vel ecclesiæ aut Pontificis auctoritate.

XLIX.

XLIX. Expeditis ijs quæ ad normam ejusque auctoritatem pertinebant, dicebamus supra secundo, positâ normâ infallibili, non opus esse existare in ecclesiâ auctoritatem aliquam judicem, certis quibusdam hominibus pluribus aut uni adligatam; sed hanc normam publicam esse, & in cujusvis usum propositam, ut quilibet doctrinam ei convenire perspiciat, veramque à falsâ internoscatur; atque ita animus suarum rerum certus adquiescat. Addebamus tamen quasdam cautelas, quas etiam negligi hoc loco nolumus. Nihil ita minus admittimus quàm Credendum esse quidquid decernat Romanus Pontifex, sive intelligas, quomodo cum scripturâ normâ conveniat, sive non intelligas.

L. Probamus, quod posueramus liquidis Christi verbis, quibus præcipit Judæis: *ἑρευνητε τὰς γραφάς*. At si scrutari debent scripturas, certè ita tractabunt, ut ipsi eas intelligant, & quid analogum ijs sit, perspiciant. Similiter Paulus ad Thessalonicenses, non modò hos aut illos, sed indifferenter omnes, *πάντα δοκιμάζετε*. E. nemo ullius sententiam cæcâ fide sive obedientiâ amplecti debet. Ita quando Galatis scribens præcipit ne fidem habeant, si vel ipse vel angelus è cælo aliud evangelium prædicet, unde agnoscent id aliud evangelium esse, nisi ipsi ad prius auditum conferant? quem, inquam, judicem consulent, in cujus sententiâ adquiescent, quibus nec Pauli nec angeli auctoritas respicienda? Ad eundem modum Joannes dilectis suis filiolis scribit & præcipit: *Ne cuius spiritui credite, sed probate spiritus, an ex Deo sint*. Ipsos vult probare spiritus; & mox subjungit, quem in probando modum servare quemque Lydium lapidem debeant adhibere, nempe verbum & doctrinam. *Ex hoc cognoscite*, inquit,

inquit, *Dei spiritum : quicumque spiritus profitetur Jesum Christum in carnem venisse ex Deo est : qui negat, ex Deo non est.* Suprà quoque ex Paulo docebamus, Christum dedisse ecclesie alios quidem Apostolos, alios verò Prophetas, alios autem Evangelistas, alios pastores & doctores, ad compactionem sanctorum in opus ministerij ad ædificationem corporis Christi; donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, ad mensuram plenæ staturæ Christi: ut non jam simus pueri fluctuantes. Pastores itaque & doctores nobis sunt dati, ut ducant & doceant nos, donec inspirationem eorum quæ credimus, reddere possimus, neque nos dicamus credere, quia illi sic credant: non enim hoc viri perfecti est, sed puerorum, qui pro suâ simplicitate & imbecillitate credunt quod modò ab hoc modò ab illo proponitur; itaque fluctuant & circumferuntur. Tales autem non vult nos esse Apostolus: propterea alio loco dicit: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. At spiritualis dijudicat omnia.* Opponit hominem animale h. e. eum qui non nisi ductum rationis & lumen naturæ sequitur, homini spirituali, h. e. ei qui revelatâ doctrinâ, quæ rationi impervia pandit, & lumine fidei innititur; atque hunc ipsum dijudicare dicit omnia. Ipse Servator promittit eos, qui voluerint facere quod Pater velit, cognituros de doctrinâ suâ, utrum ex Deo sit. Non itaque indigebunt Papâ judice vel indice. Porrò Petrus jubet nos paratos esse ad respondendum cuilibet petenti rationem ejus spei, quæ in nobis est. Ipsos igitur nos oportet intelligere & nosse scripturam, super cujus divinâ veritate & firmitate spes nostra fundata est. Quam alioquin rationem reddemus? num respondebimus sic nos sperare, quia Pontifex dixit sic sperandum esse? Hoc si voluisset

Eph. 4. 12.

1 Cor. 2. 14.

Joan. 7. 17.

1 Ep. 3. 15.

luisse Petrus, sibi tamquam Pontifici hanc curam refer-
vasset, & jussisset auditores de cætero securos esse, se sic
infallibiliter determinare & definire. Idem quando do-
cet *benefacere adtendentes prophético sermone* quid aliud di-
cit, quàm propheticum sermonem normam esse, ad quam
singulos adtendere & doctrinam examinare oporteat?
Abrahamus quoque fratres epulonis ubi *ad Mosén &*
Luc. 16, 29. *Prophetas* remittit, non ad judicem, sed ad normam remit-
tit. Postremò notum est exemplum Berrhœensium, qui
quæ Paulus & Silas prædicaverant, *quotidie ad Scripturas*
Agor. 17, 11 *examinabant, an hæc ita se haberent. Multi igitur credide-
runt ex eis, & Græcarum mulierum honoratarum & virorum
non pauci.* Laudantur illi, quòd doctrinam Apostolorum
ad normam scripturarum exegerint. Rectè igitur fece-
runt. Imitandi igitur sunt, & quidem tantò magis, quantò
nunc minoris sunt auctoritatis, qui doctrinam propo-
nunt.

LI. Invénimus itaque judicem, quem quærebamus,
nempe uniuscujusque animum, eumque in pectore te-
stem qui dictabit, an salvâ conscientia profiteri possit, hoc
ad normam S. scripturæ quadrare, aut non quadrare. Sit
proposita thesis controversa, de quâ ad normam nostram,
h. e. è communi eoque primo (quod suprà ostendeba-
mus) principio disputandum juxta formam & leges dis-
putandi. Alteruter eò redigetur, ut aut deficiat in pro-
bando; aut neget ea, quæ manifestò vera sunt; sive ad
absurdum deducatur; sive contradicat sibimetipsi. Ha-
bet tum ille suum judicem, judicem inquam, quo major
alius dari non potest, nempe semet ipsum, cui si cedere
nolit, quanti quæso faciet auctoritatem vel ecclesiæ, vel
mille Pontificum? Potest ecclesia publicè demonstra-
re &

re & declarare, quòd sententia hominis à sanà doctrinà, & normâ fidei discrepet; ut ipse hoc agnoscat & fateatur, facere suâ auctoritate non potest, nî normæ auctoritas eum percellat, & quantum à normâ declinârit Spiritu sancto per suum organum operante perspiciat. Quotus enim quisque antiquorum hæreticorum à primitivâ etiam & florente ecclesiâ damnatorum respicit aut errorem agnovit? Quantumcumque itaque auctoritas illa iudicis, quam tantopere efflagitant Pontificij, præstare umquam posset; tantumdem per se præstat ipsa norma, à quocumque legitimè adhibeatur, adistente ope Spiritus sancti.

LII. Opponunt autem odiosè controversiam, quæ nobis est cum Calvinianis, de genuino sensu verborum sacramentalium, cujus exitum non inveniamus, quia utrique licet sacram scripturam tamquam normam agnoscamus, iudice tamen destituamur. Respondeo. Superiore disputatione demonstravimus Calvinianos non posse in scripturis suam expositionem, quâ corpus figuram corporis interpretantur, invenire. Deficiunt igitur in probatione. Deinde apertâ fronte cum scripturâ pugnare evicimus. Tum geminâ contradictione Calvinii doctrinam laborare ostendimus. Si hæc homines non convincunt, quid obstinatum istam pertinaciam expugnet? Expediat Pontifex suam auctoritatem, & quid possit, periclitetur. Sed, ajunt, non agnoscunt Pontificis auctoritatem; quod si facerent, salva res foret. Iterum dico, quot eorum qui eam agnoverunt nihilominus à sententiâ abduci non potuère, qui Pontifici quàm suæ sententiæ renunciare maluerunt? Etsi igitur esset iudicialia illa, quam fingunt potestas, nihil tamen apud hos

Qq 2

homi-

homines efficeret. Qui rei evidentia, S. scripturæ & propriæ conscientiæ testimonio convicti non cedunt, Deo relinquendi sunt.

LIII. Instabunt fortè, Scripturam quam nos regulam facimus à quovis, sicut volumus, adhiberi non posse; à quovis suâ linguâ loquentem non posse intelligi (obscuritatem & insufficientiam disputatione quartâ removimus) immò à compluribus quacumque linguâ loquatur ne quidem legi posse. Verùm suprâ respondimus, etsi hoc totum ex accidenti sit, Deum tamen hujusmodi hominibus providisse, & donum interpretandi in ecclesiâ exstare voluisse, ut versionibus uti possint, qui fontes non intelligunt; dedit etiam pastores & doctores, qui vivâ voce reliquos erudiant, eoque rem deducant, ut fundamenta suæ fidei in sacris litteris & è sacris litteris agnoscant & intelligant. Neque verò ab omnibus bullæ & decreta Pontificum legi intelligi possunt. Quid Germanis fiet latinam linguam ignorantibus? Immò quid fiet callentibus, quum Servus ille servorum plerumque barbarè, sæpius ambiguè loqui consueverit? Certè novis hîc interpretibus & iudicibus opus erit.

LIV. Libet quoque hoc loco interrogare, num facilius sit S. scripturam, quæ Christianis in promptu & familiaris est, evolvere & consulere, an Romam excurrere, & sententiam Pontificis exquirere, quem sæpe, ut de Paulo II scribit Platina, *die dormientem ac noctu vigilantem, adtractantemque gemmas & margaritas, adire difficile sit?* Nec visu facilis nec dictu adfabilis fuerit Clemens IIX bello Ferrariensi, aut Paulus V bello Veneto implicitus. Quid autem fiet hominibus, apud quos se Pontificij in patentissimis Orientis & Occidentis regionibus ecclesiam fun-

fundare jactitant ? Expedita mehercules inde via est Romam , ut exortâ de religione controversiâ sacrum Burghesij os consulant , responsum credo suis apud inferos relaturi. Quàm rectè retorqueri hîc posset argumentum à providentiâ divinâ desumptum ! Nam egregiè prospectum fuerit hominibus de necessarijs ad salutem , tali judice constituto. Omitto nunc , quòd Pontifex , quia homo est & sæpe nequam homo , studio partium duci & errare possit , adeoque satis frequenter & turpiter erraverit. Quid verò fieret si maniâ vel phrenesi corripereetur ? Num homo mente captus de religione judicabit , & ea quæ sani & eruditi expedire non possunt , insanus expediet ? Excellens testimonium , cui innitatur fides. Sed ista , Deo juvante , sequente disputatione pluribus persequemur. Haftenus autem demonstratum , I quòd in ecclesiâ sit infallibilis norma , cujus auctoritas in se summa & divina ; II quòd hujus normæ usus nulli certo judici adligatus , sed omnibus permissus , ut quisque de suâ religione & fide , Spiritu sancto per verbum operante , certus sit : & tantum quoque de Ecclesiâ militante in genere dictum esto.

LV. Sequitur ut particulatim , quæ ad ecclesiam ECCLESIA pertinent , consideremus , sive singula ejus membra CORPUS lustremus. Sanctus enim Spiritus ecclesiam CORPUS in sacris litteris adpellare solet , propter aptissimam analogiam , quæ est inter fideles qui in ecclesiâ & inter membra unius corporis. Rom. XII, 4 & 5. I Cor. x, 17. XII, v. 25, 26, 27. Eph. IV, 12 & 16. Et secundum analogiam , quæ est inter caput & corpus , Christum quæ & ecclesiam , Christum ecclesiæ CAPUT CAPUT vocat. ἡπισ ἔστι τὸ σῶμα αὐ- CAPUT τῶ ; τὸ πλήρωμα τῶ πάντα ἐν πᾶσι πληρωμένους. Eph. 1, 22 & 23.

εξ 23. ο χριστος κεφαλη της εκκλησιας· και αυτος 'εστι σωτηρ του σωματος. Eph. v, 25. Coloss. i, 18. Caput, ex quo totum corpus per commissuras & connexus suppeditatum & compactum, augetur Dei augmento. Coloss. ii, 19.

In 4 cap. ad
Ephes.

Nempe quemadmodum se habet caput ad corpus: sic se Christus ad ecclesiam. Quemadmodum, ait Theophylactus, Spiritus per nervos à cerebro ipso descendentes sensum omnibus membris, ad proportionem cuique impertitur: sic Christus nostris animis, qui illius sunt membra, sua dona suppeditat.

LVI. Hanc convenientissimam analogiam, quâ Spiritus sanctus, ut ita dicam, delectatus fuit, vitiant & obscurant, qui ecclesiam præter Christum aliud caput adtribuunt. Monstruosum enim corpus est, quod duo capita habet, etsi unum, ut ipsi loquuntur, primum sit, alterum secundarium. Neque si ita se res haberet, commodè aut convenienter ecclesia corpus adpellari potuisset, neque verò adpellata toties fuisset. Num itaque visibili capite sive primatu ecclesiam opus; num Petrus ab ipso Christo in caput ecclesiam datus; num is Romam sedem collocavit; num qui hodie Romam regnat Pontifex legitimus Petri successor haberi debeat, & denique summam ecclesiasticam jurisdictionem obtineat, in negocijs religionis unus præsideat, & auctoritate infallibili, sive humanâ, ut vocant, divinitus infusâ polleat: de hisce inquam omnibus sequente disputatione inquiremus.